

چند علیہ

مکتبہ جدیدہ اسلامیہ ننگر حیدرہ رستمیہ سید

شوال سنہ ۱۳۳۹

جلد ۶۷

شمس دینک آیدہ بر نشر اولنور

آلہنجی منہ

— شریات مخصوصه —

دین اسلام

۵

طریق پیغمبری

طریق انبیا تماماً نقل و خبر صحیحه مستنده محضاً اجتماعی بر طریق ده دکلدر. تماماً نقله استناد ایدن، محضاً اجتماعی اولان بر طریق تقلید محضدن وارسته قالماز. روح شخصیسندن لمعان ایدن، بر نور حقیقتدن بیوایه قایلر، اسارت فکریه به محکوم قایلر. قرآن مبین اصوات و حروفه تعبداً تلاوت الفاظده طوروب قالان، طرق اهدائی بوله میان رؤسای دنیایی تعیب ایدیور، بو عاری یوزلرینه اوریور: ومنهم امیون لایعلمون الکتاب الا امانی [۱] وان هم الا یظنون — مثل الذین حملوا التوراة ثم لم يحملوها الاية.

طریق پیغمبری عقلی هجردن قورتاردی. بتون احکامی عقل بشره خطاب ایتدی، عقلی مدار تکلیف قیلدی. مذهب مختاره کوره عقل بشری دنیاده مدحه، آخرتده نوابه مستحق اولق مناسنه کلان حسنی؛ بونک ضدی اولان قبجی ادرک ایدر. یالکنز عقل حاکم اولاماز، بریشی حرام ویا واجب قیلاماز.

عقل دلیل، شرع حاکمدر، امر و نهی تطبیق ایدن، ثواب و عقابی تطبیق ایدن شرعدر. امام اعظم ابوحنیفه ایمان باللهده تجربه عمومییه شرع کبی وجوبی افاده ایدر دیور. اسلامده عقل یولیلده ایمان وارد، حسیات یولیلده؛ قرآن مبینده یا ایله، تا ایله همان الی قدر «یعقلون — تعقلون» نظم کریمی وارد اولمشدرد. طریق پیغمبریده دائماً عقل صریح ایله نقل صحیح متوافقدرد. یالکنز آنفاً بیان اولندی و جهله عقل بیلنمسی واجب اولان نعوته باری بی، اکلاشمیلنسی لازم اولان حیات اخرا بی، دار آخرتده هر نوع اعماله جزا تقدیری، اعمالی محاسبه بی، لئانذ وآلام عقبانک تفصیلی، هر هانکی بر عمالک خیر و یا شر اولدیغی احاطه ایده من؛ معیشت دنیانک حسن تدبیری خصوصنده مناج قویم اوزره استقامتی محافظده کفایتی کوریلده من، صاحبی طوغریدن طوغری به سعادت، صلاح و هدایت اصال ایده من، هر حالده قوه بدنییه و ذهنیه بی اداره خصوصنده مصباح نبوته محتاج اولور. بوکا منی هر مسئله مستقلاً عقلاً معلوم اولماز. هر مسئله مستقلاً معلوم اولمش اولسیدی ذاتاً بی به احتیاج قالمز ایدی.

[۱] امانی قرائت و تلاوت ایله تفسیر اولونمشدرد.

طریق پیغمبری ایله مبانی دین اولان الهیت و نبوتک هم امکانی، هم وقوعی، معادک یالکیز امکانی عقلاً ثابت اولور، آنجق معاده عاقد اولان اخار مطالب سمیعهدن اولمغه عقل اثباتاً و نفیاً بی طرف قالمغه اوراسی ده نقل صحیح ایله اثبات اولنور .

طریق پیغمبری عقلک محال کوردیکی هرشیئی رد ایدر، آنجق متحیر اولدینی شیئه دلالت ایدر، محاکمانده اصول عقلیه مصادم اولماز . تحصیل ایمان ایچون نظری امر ایدر. بشر عقلی کونه نظره، قیاس صحیحی استعماله، کونک حاوی اولدینی نظام و ترتیه، اسباب و مسبباتک بری برینه ارتباطنه توجیه ایدر، تا که بونسکه بر صانع واجب الوجود عالم، قادر، حکیم متعالی بولدیغنه، اکوانده — نظامک وحدتنه بناءً — صانعکده واحد اولدیغنه واصل اولسون .

احکام اسلامیة ایچنده عقل و منطقک ابطال ایدیه بیله جنی هیچ برشی یوقدر. شوقدر که بولومدیغنی، بولسه ده قلب بشره نفوذ ایتدیرمه چکی احکام سبحانه و اردر . انبیا محلاتی دکل، محیراتی تبلیغ ایدر . تبلیغ رسول ایله بو محیرات برر حادثه حیاتیه اوله رقی متجلی اولدقدن صوکره بوناری طریق عقل و منطق ایله ایضاح ممکن اولور، بو حادثات حیات برر علوم موضوعی اولمش، بوتون علوم کبی مناهج مخصوصه سیله انکشاف ایتدیرلمشدر . عقل ایله او یوشان دین آنجق دین اسلامدر، فصل که علملرک کاشفی عقل اولموب عقلک استبعاد ایتدیکی بر چوق شیر تصادفه مستند بر کشف ایله حقایق علمیه ایچنه کیرور، بالآخره عقلاً ده حل اولنور؛ بناءً علیه احکام اسلامیة ده عقلک اثبات ایدرمیوب بالتلقین قبول ایدر چکی حقایق واردر . نته کیم «عقل متفکر اولمق اعتباریه مناهی، قابل اولمق اعتباریه غیر مناهی» دینمشدر .

طریق پیغمبری عقل بشری فطرت اوزره براقیر، تقیدایمز، اطلاق ایدر. کوکلرک، یرک یارادلمسی؛ کیچه و کوندوزک مختلف اولمسی، روزکارلرک اسمه سی، یاغورک یاغمه سی، یردن آغاجلر، اوتلر جمه سی کبی آیات مخلوقه باریدن معرفت حقه بارییه واصل اولمیه توجیه ایدیور؛ علم کونی بی سلم ترقی عد ایدیور : ان فی خلق السموات والارض واختلاف الليل والنهار والفلک التي تجری. الآیه .

طریق پیغمبری به سلوک ایدن علماء اسلامیة نک بر چوغی «مکلفینه لازم اولان واجباتک برنجیمی نظر عقاید» دیمشلر ایدی تا که بونسکه ایمان بالله واصل اوله لر. کذا بر چوغی ده «عقل ایله تفکک صورته تعارضنده عقل اول، نقل مؤول «دیورلر؛ بر قسمی ایسه «صحت منقول تسلیم، علمی الله تفویض اولنور» رأینده بولنورلر ایدی .

نظر و تفکر حقیقه همان بشیوره یاقین آیات جلیله وارد اولمشدر. تفکر، نظر، تدبیر، عبرت، اجتهاد کی خصائص عقلیه احکام اسلامیة نیک روحیدر. قرآن مبینده اکوان حقیقه کی آثار الهیه اجمالاً ذکر اولنور. بوده عبرتی تحریک، نعمت باری بی تذکیر، فکری توجیه ایچوندر، بوخسه قواعد طبیعی تقریر، بوباده اعتقاد خاصی الزام مقصود بالذات دکدر. قرآن کریم حوادث کونه عارض اولان خصوصده وهمی قالدیریور: صنع عالمده آیات کبرانک هپی نظام واحد اوزره، علم ازلیده تقدیر بیوردینی سسنت الهیه اوزره جریان ایتدیکی بیلدیریور. «تجربه ایله ثابت اولمش، حس ایله تأمین اولومش هر هانکی بر نظریه ایمان نظر ایدلسه آنده صدای وحی بولنه بیلیر» دنه بیلیر. [۱]

طریق پیغمبری تقلیدی ذم ایدر: اولوکان آباؤهم لایعقلون شیناً ولایهتدون — انا وجدنا آباءنا.

طریق پیغمبری بو نظم جلیل ایله سلطان عقلی قیوددن آزاده قیهرق مملکتده اعاده ایتدی، تا که اوراده آنجیق اللهی خضوع ایتسون. عقلک کندی منطقه سنده عملنه حدود یوقدر، کندی ساحه سنده امتداد نظرینه نهایت یوقدر.

طریق پیغمبری انسانه حق آنجیق دلیل ایله آرامنی توصیه ایدیور: هاتوا برهانکم ان کنتم صادقین.

طریق پیغمبری عقلی حق و صوابی بیلیمه، منافع و مضرات عمومی و خصوصیه یی آیرمه خصوصلر نده استعماله؛ حق و صواب اولدینی ظاهر اولان شینی قبوله سوق ایدر. طریق پیغمبریده نظر واستدلال واجبات دینی دن اولخله نظر واستدلال ایله حق و صوابی بیلیمان عالم دکدر. نظر واستدلالده اساس استقلال فکردر.

طریق پیغمبری تقلید واستعبادی ییقمش، استقلال واستدلالی بنا ایتدیر، عقایدی براین حق ایله بیان ایدیور، آداب و اخلاقی فوائد روحیه و جسمیه یی ذکره مقرون قیلیور، احکامی مصالح و منافع ایله دلیل ایدیور.

اولجه بیان ایدلیدی و جهله زعماء دین عقلی هجر ایتدکریندن عقلک نه آداب نفسده، نه فهم عبادتده، نه مصالح معاشده بر رأی بولنه میور ایدی، زعماء دین قلب ایله عقلی آبروب علمی دینه دشمن قیلمشله، نفسلری هر شیشه مسلط ایتمشل ایدی. قرآن کریمک

[۱] قال الله تعالى: سنريهم آياتنا في الافاق وفي انفسهم حتى يتبين لهم انها الحق

ایلك عملی بوزعافتی قالدردی : لیس لك من الامر شیء — فذكر انما انت مذكر لست عليهم بمسيطر — وما انت عليهم بجبار — لست عليهم بوكيل — وما انا عليكم بحفيظ . [۱]
 طریقی یغمیری ارواح ایلہ افہام آردہ سندہ حجاب حاجزی قالدیریور ، طلب صرفانہ باعث اولیور ؛ اولوالبصاری ، اولوالبابی عبرتہ ، تذکرہ دعوت ایدیور ؛ قلائد تقلیدی نزع ایدیور . اسلامک اعظم امتیازی دلیلہ اتباع ، قلائد تقلیدی نزع در . فی الواقع عقل بشر دلیل ایلہ قناعت کتیرر ، یوخسہ تخویف واکراہ ایلہ دکل : افانت تکرم الناس . مسلمان دعوت ممکن اولدیمی « ادع الی سبیل ربک الایہ » نظم جلیلی موجبہ حکمت ایلہ ، موعظہ حسنہ ایلہ ، مجادلہ حسنہ ایلہ دعوت واقع اولور . انجیق دعوت تهدید اولنور ، فتنہ دن قورقیلیرسہ بالضرورہ قتالہ قیام اولنور . شردن امین اولونجه خصمہ رفق وملایمت ایلہ ، احسان ایلہ ، مجادلہ ایلہ معاملہ اولنور . بین المسلمین اعتقاددن طولای قتال یوقدر . اثریہ ، اشعریہ ، معتزلہ آردہ سندہ تاریخ هیچ بر قتال قید ایتیمور . طبیعت اسلامده قتل ، قتال یوق ، بالعکس الفت ، تآلف ، عفو ، مسامحہ واردر : خذ العفو وامر بالعرف . قتال تجاوزی رد ایتک ، شردن وفتنہ دن امین اوللق . اذابی دفع ایتک ، دعوتی حمایہ ایتک ایچون مشروردر . یوخسہ دینہ اکراہ ، مخالفتدن انتقام ایچون مشرور دکلدرد . خلاصہ دین محمدی بشرہ استقلال فکر بخش ایدیور شوراسی اونودلمسون که استقلال فکر عقل قاصر ایلہ اولماز .

طریق پیغمبری عقلی هجردن قورتاردینی کی اختیاریدی هجردن قورتاریور ، انسانی عملده طوغریدن طوغرییه مسؤل طوتیور ، انساندن عمل مطالبه ایدیور . لهنده وعلهنده نه قازانمش ایسه نفسنه عائد اولدیغی ، هر کسک قازانجه باغلی بولندیغی تقرر ایدیور : کل امری بما کسب رهین — ذلک بما قدمت یداک . انسان شونات حیاتنده مختاردر ؛ قصدی ، عملی سعادت ایچون مناظرده . عمل مقبولک ایکی شرطی واردر : صواب اوللق ، خالص اوللق ، صواب سنت سنییه موافقی اوللق ، خالص الله رضاسی ایچون ایشانمکدر . عمل صوابک ضدی بدعت ، عمل خالصک ضدی ریا وسمعه در . انسانک جهلیله شری اراده ایتامسی ایچون دین اسلام خیری ده ، شری ده ارله ایش ، بونلری اختیارده انسانی حر و مختار براقش ، هر ربک ممرده سی ده بیان ایتشدرد : ومن یعمل مثقال ذره خیراً یره ومن یعمل مثقال ذره شرّاً یره . مسئولیت دین اسلامده بر قاعده اساسیه در که هر فرد عملندن

[۱] بعض علماء مبیطر ، جبار ، وکیل ، حفیظ آیتلری آیت سیف الله منسوخ ویا (منساً) کوستریور ایسه ده آیات کریمه خبر اولغله نسخی ویا «انسانی» جائز دکلدرد . نه کم ابو جعفر النحاس بویله جه بیان ایدیور .

مسئولدر ، بوبابده هیچ راستنا و امتیاز یوقدر . حسنوف خلق آردسنده ارثا مستقل ، هیچ بر اقدار و تفوق دینی یوقدر . هیچ بر کیمسه نك صفت قدسیه سی یوقدر . هر کس کندی کشیدنه عبادت ایدر ، عبادتده مبعود ایله عبد آردسنده کیره چك ، معاصی بی عفو ایتدیره چك رؤسای دبییه یوقدر . الله ایله قول آردسنده اللهه تقریب ایچون حجاب ، زعیم ، وسیط ، کاهن یوقدر .

آور و پاده مدینتک نشاتی فکر و اراده نك استقلالندن سوکره ، بوده بر چوق بحث و نظردن سوکره حصول بولش ایدی که تقریباً اون یدنجی عصر میلادیده ایدی . حالبوکه دین مبین احمدی اوچ عصر اول دکل ، بلکه اون درت عصر اول افکار و اراداتی منطابق قیلدی ، روح بشری دجالاره ، خدعه کارلره عبودیتدن قورتاردی ، بشر آنجق اللهه قارشو عبد مطلق ، ماعداسنه قارشو حر مطلق اولدی . عقله خالقک صنع بدیعنه نظر واستدلال ، رسول امیننه انزال ایلدیکی حکم و آیات و احکامی رسم ایلدیکی شروط و حدود مقتضاسی اوزره فهم و استنباط خصوصاً رنده حریت و یردی که عقل و حیك رسم ایلدیکی اوحدودی کچرسه ضلالت و غوایتده قاله جق ، سلطان هوایه تبعیتده مجبور اوله جق ایدی . دین اسلام دارینده مناط سعادت اولان اعمالک انواعنی تحدید ایدر ، تحدید ایتدیکی حدودده طور منی الله طرفندن مطالبه ایدر . احکام اصلیه ده برهانه احترام ، طریق استدلاله ارشاد ایله بقدر الامکان ممکن اولدینی حقایق کائناتی مطالبه ایدر . استقلال فکر و اراده انسانک ایکی جناحی کی در بونکه علم و عملده کماله ، فکر و حیاینده اتقامت و انتظام میسر اولور . انسان استقلال فکر و اراده ایله جناب حقلک کندوسنه فطرتی ایله تهیه ایلدیکی سعادته و صوله مستعد اولور عقل و فیکری ایله حقایق طلب ، اختیار و اراده سیله اعمال خیریه بی جلب حقوقنه مالک اولور ، متفکر اولور ، فاعل مختار اولور .

دین اسلام رشید اولان انسانه لازم اولان نظرده استقلال عقلی بی ، طبعک بادی استقامتی و سبجایانک باعث صلاحی اولان شیئی ، عمله عزمی ، هنمی طریق سمیه سوقی آیان ایتمه آرتق رشیدن سوکره وصایت ، عقلک کالندن صوکره ولایت احتیاجی کور یله میه چکندن نبوت احمدیه ایله طریق وحی قیامش ، نبوت خنامه یرمشدر .

دین الهی هر زمانده ربوبیتده ، عبودیتده افراددر . یعنی خالقده بر در ، مبعوده بر در . بشرک مصالحته ، سعادت دارینک عمادیته داند اولان خصصه صوده امر و نهی بارییه طاعتدر . کتاب مبین بونی کتابدن آکلامنه ، انکه عمله عزم ایتمه عقلی دعوت ایدور ، اصلاحه محتاج اولان ائمه اصلاحه دعوت ایدور .

هر دینک تبلیغ ایتدیکي عبادت الله تعظیم ، نعمت لاتیخصاسنه قارشو بعض مرتبه شکر در؛ الله قارشو تذلل و خضوعك اقصی الفایه سی در . مجرد تذلل و خضوع عبادت اولمازه تذلل و خضوعده تأثر مخصوص اولمیدر . اکا مبنی روح عبادت اخلاص لله در ، عبادتک مصدری رأفت و مروت در . هرامته خیر ، زمانه معلوم اولان صورتی امر اولونشدر . تربیه انسانیده سنت الهیه تدریجی در ، صور عبادتده کی اختلاف بوندن ناشیدر . ایلک دین الهی زماننده انسان طور طفولیتده ایدی . آنجق حسنه داخل اولان شی ایله مألوف ایدی ، بو کون ایله دون آرد سنده بر میزان بولندرمق اکا کوچ کلپر ایدی ، قوه لامسه سنک یا قلاشه میه جفی معانی ذهنک قاورامه سی قولای دکل ایدی ، وجدانی عشرتیه ابناء جنسه منعطف اوله میور ایدی ، بویله بر زمانده دین سلم برهانی وضع ایدم من ایدی ، وجدانه لطیف کلان شی ایله مخاطبه ایدم من ایدی . رحمت عظیمه ناس ایله برابر یورومکدر . اول امرده ناسه آنجق سمعیله ویا بصریله حس ایتدیکي شیئی کتیرمک کرکدر . آنلره قادشوا امر قاطعه ، زواجر شدیده ، بقدر الطاقه طاعت لازم اولور ، معالرفی اکلامه لر بیله معناسی معقول ، غایه سی جلی اولان شی تکلیف اولنور . مشاعر لرینک منفعل اولدقلری آیات کتیریلیر ، آرتق عبادت حالرینه لایق بر صورتده واجب اولور .

زمان کبی ، اقوامده اینه ، چیمار ، دوشر ، قالقار تیشیر ، اویوشیر ، ای کون ، کوتو کون کور بر ، حادثات اکا حسدن ده دقیق بر شعور تلقین ایدر بو حالده ادیانده انلرک حاله کوره تکلیفاتده بولنور ، ایشته دین اسلام کلدیکي زمان بشر سن رسده بالغ اولمش ، تکلیفاتی اکا کوره اولمش ایدی .

طریق انبیا طریق حکمادن ده متین در . چونکه طریق حکمانک بتون استناد کاهلری ؛ هم وحی هم رأی ، هم حس و تجربه ، هم خبر و رؤیت طریقلری محتویدر . طریق حکماده بولونمیان بر قوت روحیه بی ده مشتملدر .

وحی انبیا کرامه القا اولسان بر نور عرفاندر ، یعنی قبل التهمیدن وقوعه کلدیکي علم یقین ایله کندی نفسنده ادراک ایدر . وحی شکوک و شهباتدن ازاده در .

نظر واجبات دینی دندر تجربه تحیحیه ، حواس سلمه نك احساسیه ده نظر عقلی کبی علمی افاده ایدر . عقلک کذب اوزرینه اتقاقلری تجویز ایدمیه چکی خبر یعنی خبر متواتر

صدق عقلًا ثابت اولان خبرك یعنی رسول اکرمك خبری کبی بر حجتدر. هرایکسی خبر صادق مفهومند داخلدر.

طریق انبیا طریق حکمادان دهسا عامدر. عامه طریق انبیایه سلوک ایدر، طریق حکمایه سلوک ایتمز. چونکه کندوسی کبی بر کیمسه نك کندولکسندن سویلیدی سوزده اتباعی کندیدی ایچون ذل عه ایدر، طریق حکما خواصك دائرة اختصاصنده قالیر. طرق فیه وتجربیه هرایکی طریق آردسندده طار بر ساحیه ایصال ایده جکسندن هرایکی طریق بر واسطه اولور.

طریق انبیا طریق حکمادان دهسا نافذدر. روح بشری هروجهه تطمین ایده جك، قلب بشردن بخران اضطرابی ازاله ایده جك بر حاکمیه مالکدر، منقح دستورلر ایله حسی پك زیاده تأمین ایدر. انبیانك کافه سی بر منبعدن فیض آلیرلر، کافه سی اصول کلیه ده؛ نفوس بشریه نك حسن تدبیری، شهوات نفسانیه نك قهر و کسری خصوصلرنده عبادك سیرتلرنی بر حد معقوله ارجاع ایدن افعاله ده؛ معادده ده؛ ازمنه، احوال، اشخاص اعتباریه حکم تشریعی مختلف اولماق دیمك اولان استمرار ثبوتده احکام اصلیه ملاحظ اولان تحریم ظلم، تحریم زنا، زنائلدن اجتناب، مکارم اخلاقه سعی و امثالی فرعیانده اتفاق ایتمشلدرد. هپسی باشلیجه ایکی شیء کثیرر: امر، خبر؛ احکام اصلیه، احکام فرعیه؛ هپسی شوکی حالاتی تاقی و تلقین ایدرلر: ۱ - جلال و عظمت باری، عقوله خقی قالان شوون و احکام سبحانی حقنده سبوح و قدوس اولان ذات اجل و اعلی فصل اعتقاد اولومسنی دیله مشرایسه اولهجه اعتقاد، سعادت اخروییه مدخل اولمق اوزره تقدیر اولان یوللری عقللرنك تحملنه طاقت ایده جکی، حیطة فهملرندن دور اوله میه جفی درجه ده اموال آخرتدن بیلنمسی لازم اولان اعتقاد؛ تعبیر آخرایله مبده و معاده عائد اولان اعتقاد؛ خبر عن الله، خبر عن اليوم الآخر: ان کنتم تؤمنون بالله واليوم الآخر. ۲ - نفوس بشریه نك حسن تدبیری؛ شهوات نفسانیه نك قهر و کسری خصوصلرنده عبادك سیرتلرنی بر حد معقوله ارجاع ایدن افعال، شو عالم کونده مشاعرلرندن علی التفصیل غائب اولان مناط سعادت و شقاوت بولتان اعمال؛ تعبیر آخر ایله اعمال ظاهره و باطنه بشریه نك کلیاتنه تعلق ایدن جمیع احکام. انبیا آردسندده ماهیت نبوت اعتباریه هیچ برفرق یوقدر: لان فرق بین احد من رسله. ادیان انبیا آردسندده بر همت وحدت وارددر: «شرع لکم من الدین ما وصی به نوحا و الی الذی اوحینا الیک و ما وصینا به ابراهیم و موسی و عیسی ان اقیموا الدین و لا تفرقوا» نظم جلیلنده

انبياء خمسہ نك ذكر اولومسى اكبر انبيادن بولونلرندن ، شرايع عظيمه واتباع كثيره صاحبي اولملرندن ناشيدر .

مع مافيه تكملات بشريه وتحويلات عصريه ايله متوافق اوله رقي اديان انبيا آرد سنده مختلف ومتبدل وظائف وفروعاته دائر برطاقم احكام واردركه بونلره شريعت دينر: لئكل جملانا منكم شرعة ومنهاجا ، عربريغمبرك شريعتي بروقتلر واجب الاتباع اولدقدن صوكره قياس مطلقك ديكر بريغمبره وحى وافاضه سى صورتيله شريعت جديده تبليغ بيورمسي اوزرينه احكام فرعيه دن ازمه ، احوال ، اشخاص اعتباريله حكم ثريي ومصالح تكلفي مختلف اولان شيلرك بحكمي نهايت بوليور ، ديكر بريغمبر ارسال اولنيور . انبيانك ايلك تلق ايتدكلى احكام اصليه «خبر عن الله» خبر عن اليوم الآخر» در .

انبيا اولاتلق ايتدكلى اعتقادى من قبل الرحمن امتلرينه تبليغ ايدبورلر ، خلقى توحيد بارى يه ، هر فردك اكلايه ييله جكي برطرزده كفتسز ، مشقتسز ارشاد ايدبورلر ، خلقه خالقنك عظمتى جلال قدرتى ، خلقده كى تصرفى ، واجب ومستحيل اولان صفات ونعمت سبحانيه سى تذكي ايدبورلر ، بيانمسي مأذون اولان اخبار غيبي اوليله بيلديريورلر كه عقل يالكزجه او اخبارك كنهه واصل اوله ماز . او اخبار عقله كوچ كلير . نبي او اخبارى بيلديرمكه آرتق عقل وجودنى اعتراف ايدبور ، عقله كوچلك قالميور .

ثانياً خالقه اولان كيفيت تعظيمى ، خالقنك فرض قيلمى عبادتك بتون انواعى اتم نظام اوزره آدابى تعليم ايدبورلر . تاكه قلب دائماً حضورده بولسون ، عبوديت منشاى كليله متحقق اولسون ، نفس ده لهو ولعبدن ، اغيار ايله مشغول اولوب خالقندن محتجب اوله دن ، سلطان هوايه خضوعدن ، هوانك اضلالندن بعيد اولسون ، لوثيات هواننك اولسون . ملكاتى تقويم ايتسون : تذكره لمن ينسى وتزكيا لمن يخشى . نبي آخر زمان حضرت محمد المصطفى صلى عليه الرحمن افندمن حضر تليدر . دين محمدى دين انبيانك آخري ، اتمى ، اكمليدر ، ابديدر ، مستمردر . چونكه اولجه بيان اولنديكى اوزره نوع انسان قوت وكال بولمش ، الله طرفندن سعاده هدايت ايجون نصب ايلديكى اعلام ارشاد كافي كلش اولمقله باب نبوت قبا مشدر .

سلسله انبيا سلسله مهديين ومتصادقين ، سلسله حكما سلسله مكذبين ومكاذبين در . انبيانك اولى آخري تبشير ، آخري اولنى تصديق ايدر : ثم جاءكم رسول مصدق لما

معمک — و مبشرأ برسول یأتی من بعدی اسمه احمد . هپسی عین غاییه دعوت ایدر، عینی یولی تعقیب ایدر . یالکیز تطبیق خصوصنده عصره کوره برفرق کوریایر .

انیانک هپسی ده قوملری طرفندن تکذیب اولونمشلردر ، نفوس بشریه ده مستور اولان کبر و عناد، حسد، تقلید کبی سوائق نفسیه انبیای تکذیبه بادی اولیور برطاقلری « رسل کرامک سوزلری نافذ اوله جق ، آره مزده سسلطه عامه لری بولنه جق » کبی ذهابلره دوشه رک عزت نفسلری ، کبرلری انلری تکذیبه مجبور ایدیور؛ و جملاوا بها واستیقنتها انفسهم .

برطاقلری ایسه آباء واجدادلرندن، اسلافلرندن موروث اولان اعتقادات باطله و اخلاق فاسدهیه اتباع ایدوب بشقه بر شیئه راضی اولیورلر . بولندقلری حالدن واز کچه میورلر : واذقیل لهم اتبعوا ما نزل الله قالوا الایه .

برطاقلری ده، رسل کرام ثروت و جاء و منصب اعتباریه قوملرینک دونلرنده اولدقلری حالده اصطفاء سبحانی، تفضیل باری به مظهریتلرندن ناشی حسد ایدیورلر: ان اتم الابرشر مثلنا تریدون ان تصدونا عما کان یعد اباؤنا .

بوکا مبنی حکمت صمدانیه انبیاء کرامه بر طاقم آیات ینات ، علامات و انجحه ، حجج قاطعه، براهین ساطعه نعمتلرینی انعامی اقتضا ایدیور ، انبیاء کرام عنایت الهیه ایله تأیید اولیور . ارتق خصما انیسانک کتیردقلری شیئی اذعان و تصدیق ایتیمکه مجبور اولیور . انبیانک هر برنده اویله اوصاف کامله و اخلاق فاضله واردرکه بشقه لرنده بر اوصاف و اخلاق اوقدر کامل و فاضل اوله میور . انبیاده کی صدق ، تبلیغده امانت ، قوت بیان ، شدت ذکا ، علو فطرت ، قوه مدرکه نک شدتی ، صحت عقول ؛ ابصارک قاجندیی ، واذواق سلیمه نک نفرت ایتدیکی شیلردن بدنلرینک سلامتی ، معاصیدن و مراتب علیه لریخی اخلال ایدن افعالدن عصمت کبی اوصاف و اخلاق بشقه لرنده یوقدر .

هر نجی نک فعلی قولنه مطابقدر ، هر نجی قومنک تکذیبلرینه قارشو صبر و ثبات کوسترمشلردر ؛ قوللرینی رد ، فعللرینی تفسیح ایدوب، حجج باهره ایله انلری اقتناع ایتشلردر . هر بری انسانلری اعمال حسنهیه ، افعال مستحسنهیه ارشاد؛ تقویم اخلاقه ، تهذیب نفوسه ، صلاح حاله ، سعادت ماله ، معتاد اولدقلری افعال منکره و اعتقادات فاسده و اوهام باطله یی ترک دلاله ایدر . هر بری درجات کلاک مرتبه علیاسنده بولنور، معاصی یی ارتکاب ، امور خسیسه ایله ، خلقه نفرت و یرن خصوصات یله اتصاف کبی منصب جلیل رساله لایق اولمیان احوالدن متبری اولور .

هر یکی فعلاً، قولاً عقداً قیبح اولان شیردن منزهدر. ظلمدن، جوردن، کذبدن، بهتاندن، خلاصه افعال مذمومه نك کافه سندن مبرادر؛ خلاصه نهی افراد سائر دهن ممتازدر. بری طرفدن حکما یکدیگری نی تکذیب ایدر، یکدیگری نك فکری نی محو ایتک ایچون اولانجه قوتیه چالیشیر، انیاده کوریلان فضائل عالیه حکما ده کورلماز.

فی الواقع عدل انسانك استقامت احوالی، انتظام حیاتی ایچون کافی ایسه ده بو عدلی وضع ایده جک کیم در؟ عقل می؟ عقل، فکر، ذکر، خیال کی منبع شقاوت اوله جی کی وسیله سعادت ده اولور. اعتدال فکر، وسعت علم، قوت عقل، اصالت حکم بر چوق انسانی شهوات ایله مستور اولان رزائله ایصال ایتیمور، بویله ذوات هر حق حرمتی بیلور لر، لذت فانیه ایله منفعت باقیه نی آیر یور لر، اصول فضیلتی وضع، وجوه رزایی کشف ایده بیلور لر. عقلا دنیلان بو ذوات قواعد عدلی وضع ایدر لر، هر کی بو قواعد عدله رعایت جبر ایتک اولو لامره لازم اولور، بویله جه مصالح مستقیم اولور.

آنحقی عقلا مجرد اوله رق حق و باطل، خیر و شری تفریق ایدیور لر، بو باده اختلافه دوشمیور لر ایسه ده مزاج، تربیه، نشأت، محیطک تأثیر یله بعینه هر عمل حقنده، بعینه هر فکر حقنده، موضوعه تطبیق خصوصنده اختلافدن قورتیلمیور لر. هر بری نافی طلب، مضر دن اجتناب ایدیورم ظننده بولتیور. بو خصوصده معیار صحیح نه اوله جقدر؟ سیرت بشریه ده ایشیدلش میدر، سنت بشریه ده قابل تطبیق اولمش میدر که افرادینك کافه می ویا بك چوغی بر حاکمک رأینه مجرد صواب اولدینی ایچون سرفرو ایتسونلر، بر امت و جماعتی اقناع خصوصنده او جماعت و امتك اعقلی اولان ذانك « سر خطاده بولتیور سسکیز، طوغری می نیم دعوت ایتدیکم یولدر » دیمه می - ولو که بونك حقنده غایت واضع، برهان اقامه ایتسون - کافی اولور می؟ نه کنز؟ تاریخ انسانده بویله برشی بیلنماش، سنت بشریه ده بویله بر حال واقع اولما مشدر.

ادرا کی متفاوت اولان جمهور بشر فاضلی جاهل دن آیره مز، عقلده سنك مرتبه کده بولونمیان کیمسه فضل کده کی مذاقی طساته مز، مجرد بیسان عقلی نزاعی دفع ایده مز، طمانینت قلبی حاصل ایده مز. اوله بیلیر که عقلک وضع ایتدیکی شریعت اوزره قائم اولان کیمسه کندینی شریعت عقلی وضع ایدندن ده اعلی ظن ایدر ده نامی هوسات و شهواتک اقتضا ایتدیکی مذهبه سوق ایدر. ارتق بنساء شریعت منهدم اولور، وضعندن مقصود اولان معنی فائت اولور.

انسانك هر امری دیلیدی کی اولمیدی ، برطاق قوانین الهیه و موضوعه بولندی ،
بونجه واعظلرک، حکیملرک، مالرک تنبیهاتی عالمی احاطه ایتدیکی حالده ینه حقوقی آياقلر الله
آلیر ، کندندن ضعیف اولانه ظلمه قالدیشیر ، معاصی نك هپسنه ال اوریرسه زده
قالدیکه هر امری دیلیدی کی اولونجه یا خودایشی عقله حواله ایدنجه کر بو ضلالت دوشمسون ،
کندی می مهالک آتسون .

ایشته بوضعف و ذلتدن ناشی خلاق کریم هر بر فرد غدا سنی آرامق ، احتیاجی دفع ایتک
خصوصنده حواسنی اداره ایدن عقل احسان ایتدیکی کی عمار کون اولان نظام اجتماعلر نك
محفوظ قالمه سنه توقف ایدن شیشی ده احسان ایلش ، انسانلره ینه کندی جنسلرندن برطاقم
هرشد و هادی اولان ذواتی اقامه ایتش . بو ذرات عالییه بشقه لر نك مساوی اوله میه جی
خصائص ایله ممتاز قیلش ، زیاده افناع ایچون قلوب ناسه مالک اوله جق عقولک دیز کیلر نی
طوته جق آیات باهرات ایله تأیید ایلشدر .

آرتق عقل رشده دوشش ، حسن ضلالتدن چویرلش ، قلب او یانمش ، بصر یولی
کورمش ، عقول ادعائی دائر مسنده اولیان معارفی ده احاطه ایلش : مالک و مملوک ، بای
و کذا ، عاقل و جاهل ، مفضل و فاضل بلا استثنا انبیانک کتیر دیکی طریقه تمایل ایلشدر .
اخلاق عامه ده ، حق اخلاق خاصه ده اقوای عوامل دین انبیادر ، نفوس بشریه ده سلطان
دین سلطان عقلدن اعلا در . قلبی یکانه تطمین ایدن یکانه سلطان دیندر .

انسانلری ظلمات جهل و وحشتدن قورتاران انبیادر . هوادن ، شرور و باطلدن ،
تمایلات محضه نفسانیه دن ، طاعوته انقیاددن منع ایدن انبیادر : ولاتبع الهی . ولاتتبوا
خطوات الشیطان .

انبیانک کتیر دیکی مبادی حقّه ، حقیقت عامه واحدد ، وحدت روحی سلامت قلبی
تطمین ایدر . ثابتدر . بو کون ده الله در ؛ یارین ده ، یوم آخر ده ده ؛ عقله خفی قالان ده منکشفدر ،
حقیقته ادرک ناقص دکلدر . الله بالعموم حادثانده متصرفدر .

دین انبیا انسانلرک فردی تجربه لری ، عقللری ، کسبلری ایله واصل اوله جقلری
حقایقه کندی کسبلر نی تشویق ایله اکتفا ایتش ، اصل لازم اولان و هر کس ایچون
وصولی میسر اولیه جق کی کورونان مبادی به اعشقادی امر ایلش ، وجدانک ،
اعمالک تجلی سانی ده تماما بونلره باغلامشدر . انسان بو مبادی ایله مبدع و مناده عاقل
اضطر ابلردن ، بحران فکریدن نفسنی قورتاریر ، بونلری بوتون مطالبنده قوللانیلیر .

ساولك ايدہ جكي طريق خيائى بولور . بوكا مبنى هيچ بر حادته بشريه يوقدر كه دين مين
 احمديك اكا تعلقى بولونمسون، ايشته دين اسلام مبادى اعتقاديہ تي تثبيت وتنظيم ايله
 وحدته ارجاع، انسانلرى حسن عملك غايه سنه، بووسيله ايله سعادت دائميہ توصيه ايدر .
 انبياء كرام انسانلرده عقل منزله سنده در . بو بر نعمت عظمادر كه ذسل كرامدن صوكره
 خالقلمينه قارشو : بزى ايمانه دعوت ايدن يوق ايدى كې بر حجت ايرادينه قانقشما ملرى ايجون
 قبل رحماندن احسان وانعام بيورلمشدر : لئلا يكون للناس على الله حجة بعد الرسل . بناء عليه بعثت
 انبيا انسانك امر بقا خصوص صنده اهم احتياجيدر .

طريق حكماده بو سعادت يوقدر . اوراده بجران فكريدن خلاص مينسر دكلدر .
 فياض كريم كمال لطفندن انبياي بشر جنسندن ارسال ايدبور، اكر ملك جنسندن
 ارسال ايديدى مخاطبه، رؤيت، مخالطه ممكن اوله مازايدى، رسالندن فائده حاصل اوله ماز
 ايدى جناب حق بونكله عبادينه امتنان ايدبور : لقد من الله على المؤمنين اذ بعث فہم رسولا لاية
 قرآن كريمده اسم شريفلى ذكر اولنان ذوات عاليه يكرمى سكز اولوب يكرمى بشنك
 نبي اولمسندہ اتفاق حاصل اولمشدر آنحج عزيز، لقمان، ذوالقرنين حضراتى حقندہ
 اختلاف واردر . افضل انبيسا محمد المصطفى، اندن صوكره ابراهيم، موسى، عيسى،
 نوح عليهم الصلاۃ والسلام در .

ازميرلى

اسماعيل حقى

